

Rodna Gruda

MOSTOVI ANE PRAČEK KRASNA, Ob izidu zbornika Ameriška Slovenka iz Vipavske doline

The Bridges of Ana Praček Krasna, Publication of American Slovenian from Vipava Valley

Objavljeno dne/Published on: 06.10.2016

Avtor članka/Article Author: Marija Mercina

In si mi izzvala uporne misli, sprevrgla mojo misel v upor, ki je udarjal ob tvoja »Zlata vrata svobode«. (Iz pesmi Tujina) Junija 2016 je v Ajdovščini izšel zbornik, posvečen Ani Praček Krasni. Pesnica, pisateljica, časnikarka in bojevnica za delavske in ženske pravice je s svojim pesniškim, pisateljskim in časnikarskim delom izpisala svojo življenjsko zgodbo, ki je sočasno pripoved o usodi slovenskega naroda v globalnem svetu dramatičnega 20. stoletja. Z zbornikom smo želeli oživiti spomin na osebnost in delo te znamenite Slovenke z namenom, da ostane oz. postane del sodobne slovenske zavesti. Zadnja knjiga z njenimi deli je izšla posthumno leta 1991 in je že dolgo razprodana. V naslednjih letih so se z osamosvojitvijo in novim družbenim redom, demokracijo in tržnim gospodarstvom v Sloveniji uveljavile družbene spremembe, ki bralcu na nov način osmislijo njeno delo. V svetu, ki ga je Kosovel označil z besedami »ta ocean, strašno odprt«, se spreminja tudi doživljanje slovenstva. Po eni strani je zanj značilen občutek večje narodne ogroženosti, po drugi pa jasnejša zavest, da smo Slovenci Eno, ne glede na to, kje živimo, zato moramo ohranjati spomin na vse rojake, ki so pomembno prispevali k temu zavedanju.

In June 2016, Ajdovščina witnessed the publishing of a literary tribute to Ana Praček Krasna. The poet, writer, journalist, and fighter for workers' and women's rights build her life around writing poetry, fiction and journalistic texts which bear testimony to the fate of the Slovenian nation on the dramatic global grounds of the 20th century. The publication American Slovenian from Vipava Valley (Ameriška Slovenka iz Vipavske doline) commemorates the life and work of the famous Slovenian, stressing her role in the development of the contemporary Slovenian consciousness. The last book with her works was published posthumously, namely in 1991, and has been sold out for quite some time. In the next couple of years – with the recognition of Slovenian independence, new social order, democracy, and market economy – Slovenia witnessed certain social changes that gave new meaning to Praček's works. In a world described by Srečko Kosovel as "this ocean, so terribly open" the perception of the Slovenian nation is changing. On one hand, it is characterized by a feeling of great national insecurity, while on the other there is a strong awareness of the fact that Slovenians are a unity, regardless of where they live. This is why we must preserve the memory of all our compatriots who contributed to this awareness.

Ali kot je v uvodniku zbornika zapisal Sergij Pelhan, predsednik Slovenske izseljenske matice:

»Zaradi samozavedanja in zaradi ohranjanja slovenske samobitnosti moramo okrepiti spoznanje, tako o preteklih kot sedanjih dosežkih, ki so jih in jih še dandanes dosegajo Slovenci doma in po svetu na številnih področjih življenja: od znanstvenega, ekonomskega do športnega in kulturnega.«

Dorica Makuc je za zbornik napisala esej in ga opremila s slikovnim gradivom, Alenka Florenin intervju z Dorico Makuc, razprave pa so prispevale Ivana Slamič, Helena Uršič in Tanja Bratina Kozamernik. Marija Mercina je napisala spremno študijo o nastajanju zbornika in predstavila Dorico Makuc, pobudnico za njegov nastanek.

Za oznako življenja in dela Ane Praček Krasne lahko uporabimo Cankarjeve besede »*Sredi arene življenja sem stal*«. Rojena je bila 30. novembra 1900 v Dolgi Poljani v Vipavski dolini, v kmečki družini. Do leta 1920 je Ana, ko je po tedanjih zakonih še nepolnoletna zapustila rodno vas, izgubila očeta in mater, preživela vse strahote prve svetovne vojne in doživela italijansko zasedbo Primorske. Temu dodajmo še ponižujoč sprejem v ZDA in nato nenehen boj za kruh. Več let je živela v Parkhillu v Pensilvaniji, leta 1932 pa se je

preselila v New York. Ob delu se je izobraževala. Tako dobro se je naučila angleščine, da je lahko kasneje pisala v slovenščini in angleščini, in sicer v *Mladinskem listu*, *Prosveti*, *Proletarcu*, *Majskem listu*, *Ameriškem družinskem koledarju*, *Enakopravnosti*, *Novi dobi*, *Cankarjevem glasu* in *Napredku* s prilogo Vrtec. Bila je urednica in lastnica *Glasa naroda*. V izseljenskih šolah je poučevala slovenščino. Bila je prva Slovenka, ki je v ZDA govorila na javnih delavskih in feminističnih shodih. Med drugo svetovno vojno je po radiu Glas Amerike obveščala o razmerah v stari domovini in organizirala zbiranje pomoči. Pri tem je sodelovala z Louisom Adamičem.

Leta 1950 je v New Yorku izšla Anina prva pesniška zbirka z naslovom *Za lepše dni*. Ilustriral jo je njen soprog Adolf Krašna. Kmalu po prihodu v ZDA se je namreč omožila z Dolgopoljcem Adolfom. Po nekaj mesecih ji je sledil tudi v New York in ji ves čas zvesto stal ob strani v vseh življenjskih preizkušnjah.

Po drugi svetovni vojni je leta 1949 prvič obiskala domovino. Dolgopoljci, ki so bili tedaj še otroci, se še danes spominjajo njenega obiska in dobrot iz daljnega sveta, s katerimi so se prvič srečali: balončkov, zvezkov in svinčnikov.

6. septembra 1953 je skupaj s tisoči Primorcev na zborovanju na Okroglici poslušala govor Josipa Broza Tita. Občutja s tega zborovanja je opisala v članku z naslovom *Okroglica*. Doživela ga je kot »*Velik praznik ljudstva, ki se je borilo za svojo svobodo, za svoj narodni obstoj*«. Članek je ponatisnjen v zborniku *Vstala Primorska*, 2011.

Z mozem sta se leta 1972 za stalno vrnila v Vipavsko dolino. Sprejeli so ju s pozornostjo, dodeljeno jima je bilo družbeno stanovanje v bloku v Ajdovščini, podobno kot štiri leta prej slikarju Venu Pilonu. Že dve leti po vrnitvi je soprog Adolf, izčrpan od težkega dela v ZDA, kjer je bil fizični delavec, umrl.

Ana Praček Krasna je v domovini prejela visoka državna priznanja takratne SFRJ oziroma SRS, čeprav ni bila več politično dejavna kot v času izseljenstva. Zdi se, da so bile po takratnem političnem mnenju z narodnoosvobodilnim bojem in revolucijo 1941–1945 dosežene tako delavske kot ženske pravice. Je pa pogosto finančno podprla kulturne in zdravstvene ustanove v Vipavi, Ajdovščini in Šempetru, kar je bilo tedaj zelo dobrodošlo, čeprav ne ravno v duhu socializma. Sicer pa je še naprej veliko delala na področju izseljenstva. Objavljala je v slovenski izseljenski periodiki, se redno udeleževala sej Slovenske izseljenske matice in sodelovala pri pripravah in organizaciji počastitve Louisa Adamiča, s katerim je sodelovala v ZDA. Ne glede na vreme se je v Ljubljano z avtobusom vozila na seje SIM. Uredila je tudi osebni arhiv in ga izročila NUK-u.

Najpomembneje pa je, da sta po vrnitvi Ane Praček v domovino »ob sodelovanju avtorice« izšli njeni knjigi *Med dvema domovinama*, 1978, in *Moja ameriška leta*, 1980, ki sta izbora člankov, črtic in zapiskov. Leta 1986 je izšel še antologijski izbor iz njenega pesniškega dela *Pesmi izseljenke*. Tri leta po njeni smrti je pri založbi Prešernova družba v Ljubljani izšel *Newyorški razglednik*, 1991, z izborom njenih kronološko urejenih člankov, ki sestavljajo svojevrstno avtobiografsko pripoved. Mihael Glavan v svoji študiji v *Razgledniku* Ano imenuje »*eno najbolj znamenitih Slovenk*«.

Vse omenjene knjige so bile deležne predstavitev v časnikih in revijah. Njeno delo je predstavljeno in ovrednoteno tudi v vseh temeljnih slovenskih leksikonih — *Enciklopediji Slovenije*, *Slovenski književnosti* in *Primorskem slovenskem biografskem leksikonu*. Zakaj torej nova knjiga o Ani Praček Krasni?

V zborniku *Ameriška Slovenka iz Vipavske doline* smo sodelovali starejši avtorji, ki smo Ano Praček Krasno osebno poznali in občudovali, mlajši avtorici Helena Uršič in Tanja Bratina Kozamernik pa sta za svoji raziskovalni nalogi na vipavski gimnaziji in novogoriški univerzi izbrali delo Pračkove, ker ju je zanimalo in navduševalo. V celoti, to je tudi s finančnim prispevkom Občine Ajdovščina in posameznikov, pa tudi tehničnim delom Magde in Nadje Rodman (Tiskarna Sedmak v Ajdovščini), je namenjen počastitvi pomembne ustvarjalke in političarke. Uvodnik in razprave osvetljujejo delo in pomen Ane Praček Krasne predvsem z gledišča današnjega časa, razkrivajo pa tudi prikrito stran odnosa domačinov do njene vrnitve, njeno nesprejemanje v najbližji okolici in celo posmeh zaradi njenega »gosposkega« in mladostnega načina oblačenja. Nedvomno je doživela marsikaj podobnega tistemu, kar opisuje v svoji prozi »*Rip van Winkle v Ajdovščini*«. Po vrnitvi v domovino 1972. se njeno literarno delo ni moglo uglasti s tedanjimi modernejšimi smermi v slovenski književnosti, pa tudi oznaka izseljenska književnica še danes zožuje pomen njenega leposlovnega dela.

Samo v Vipavski dolini, od koder je krenila v svet, ki ga je opisovala v svojih delih in se vanj z ljubeznijo vračala in kjer zdaj počiva na ajdovskem pokopališču ob strani svojega moža, samo tu je bilo mogoče povezati spomine nanjo, različne postaje in razpotja v njenem življenju, pa tudi ponovno v zborniku zaokroženo predstaviti njeno delo. Ivana Slamič je ob svetovnem dnevu poezije, 22. marca 2016, v Ajdovščini skupaj z recitatorji, študenti iz Ajdovščine, pripravila izbor Anine poezije, napisane v slovenščini in angleščini, na Opčinah pa je 5. junija 2016 v okviru simpozija *Slovenska ženska ustvarjalnost na Primorskem od začetka 20. stoletja do sodobnosti* predstavila njen literarni opus.

Takoj po izidu je bil zbornik predstavljen v Lavričevi knjižnici v Ajdovščini (7. 6. 2016), nato še v Dolgi Poljani (24. 6.), v Novi Gorici (29. 6.) in Gorici (30. 6.). Na teh predstavitev so obiskovalci predlagali, kako bi lahko v javnosti oživili spomin na Pračkovo. Dr. Irene Mislej je npr. predlagala, da bi po njej poimenovali ulico v Ajdovščini, spontano pa so iz starejših poslušalcev privreli spomini na njena obiska pred vrnitvijo v domovino.

Do konca letošnjega leta bomo sodelavci pripravili še nove predstavitve zbornika. Upamo, da smo s tem delom zgradili vsaj temelje novega mostu. Na srečo nismo edini. Po naključju je v istem času (30. junija do 26. novembra 2016) v NUK-u odprta razstava z naslovom *V obljubljeni deželo. Slovenke v ZDA*, kjer ima svoje mesto tudi Ana Praček Krasna. Še vedno pa je čas, da se zberejo spomini nanjo in da se izda izbor iz njenih del.

